

УДК 81'23:17.022.1)-053.6

Асоціативний експеримент як засіб дослідження ролі сакрального в мовній свідомості сучасної молоді

Людмила Жванія¹ • Оксана Нестерчук² • Раїса Христіанінова³ ¹ Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна² Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна³ Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

Надійшла до редакції: 17.04.2024 • Схвалено до друку: 15.05.2024

Анотація

У статті представлено аналіз результатів вільного асоціативного експерименту, проведеного задля дослідження значення сакрального в мовній свідомості студентської молоді. Обравши для ролі слів-стимулів власні імена, ми здійснили аналіз семантики асоціативного поля концептів-антропонімів та визначили частотність реакцій, пов'язаних з поняттям сакрального.

Визначено, що найпотужнішу семантичну групу становлять міфологічні персонажі та образи, джерелом яких є Біблія. Традиційні елементи сакрального мають функціональне значення у формуванні картини світу сучасної молоді, що свідчить про високу міру «закоріненості» молодого покоління в релігійні традиції народу.

Ключові слова: вільний асоціативний експеримент, сакральне, мовна свідомість, антропонімичний концепт, ядерна та периферійна зони асоціативного поля

UDC 81'23:17.022.1)-053.6

Associative experiment as a means of studying the role of sacrality in the linguistic consciousness of the modern youth

Liudmyla Zhvania¹ • Oksana Nesterchuk² • Raisa Khrystianinova³ ¹ Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine² Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine³ Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

Received: 17.04.2024 • Accepted: 15.05.2024

Abstract

This article presents the analysis of the results of a free associative experiment conducted to investigate the role of sacrality in the linguistic consciousness of a student youth. By choosing proper names for the role of words-stimuli, we analysed the semantics of the associative field of concepts-anthroponyms and determined the frequency of reactions related to the notion of sacrality. **The purpose** of the article is to study the sacred component in the language consciousness of students which opens the way to find out if traditional elements of the sacred have a functional significance in the perception of the world and formation of a picture of the world of modern youth. In the article the objectives are performed in the following way: we separated a part of the processed material, namely those anthroponyms-stimuli semantics of which traditionally includes elements of the sacred; the proportion related to the sacred was highlighted in the semantics of associative fields of anthroponyms-stimuli; certain semantic groups were identified depending on the content of the sacred in the associative field of concepts-anthroponyms; nuclear and peripheral zones were singled out in the associative fields of those concepts-anthroponyms, that caused reactions related to the concept of the sacred; the research analysed one of the results obtained - an article on an anthroponym-stimuli, the reactions to which were most often associated with the sacred. The research **methods** are determined by the purpose and objectives. In our research we used a free associative experiment, the method of linguistic description and its main technique: systematisation of linguistic material in synchrony. The quantitative method was used to calculate the number of anthroponyms-stimuli that most often triggered a reaction related to the concept of the sacred. The **results** testify to the fact that: the elements of sacrality form an essential part in the semantics of the associative fields of concepts-anthroponyms; sacrality is most often associated with the male names and the most responses associated with sacrality were found in the peripheral zone of the associative fields of the proposed stimuli. Depending on what content the sacrality element acquires in the associative fields of the anthroponymic concepts we distinguished the following semantic groups: God as the sacral personification of the Absolute, the Bible, biblical parables, characters and images; church, in two meanings: a community of believers of one religion and a temple in which Christian worships take place and everything connected with this concept; religion as a special system of worldview and perception of a particular person or group of people as well as a set of beliefs and doctrines available in society; representatives of the clergy, saints, martyrs and holidays related to their commemoration. **Originality.** The scientific novelty lies in the fact that for a free scientific experiment names and their variants are proposed, the semantics of which contains elements of the sacred. **Conclusion.** The analysis of the research results confirms, that the most powerful semantic group is comprised of the mythological characters and images that came to us from the Bible. Traditional sacrality has functional significance in shaping the world image of the modern youth, which indicates how much is the younger generation deep-rooted in the religious traditions of the nation.

Keywords: free associative experiment, sacrality, linguistic consciousness, anthroponymic concept, nuclear and peripheral zones of an associative field

---

Постановка проблеми. Процеси відродження духовної культури, пошуки ціннісних орієнтацій стали невід'ємною частиною сучасного соціокультурного простору України. Характерною ознакою сьогодення постає існування в суспільстві протилежних за своєю суттю процесів: сакралізації, що реалізується в тенденції до збільшення впливу релігії, визнанні священного як протилежності світському та десакралізації як обесцінювання релігійних уявлень, світоглядних настанов, вищих смислів, духовного складника будь-якого явища. Термін «сакральне» активно ввійшов у науковий дискурс у ХХ ст. Уперше його застосував Е. Дюркгайм, який уважав, що сакральне створює суспільство (Дюркгайм Е., 2002). Німецький філософ і теолог Р. Отто розглядає сакральне як найвищу цінність (Otto R., 1950). Зауважимо, що проблему походження самого уявлення про сакральне не порушував жоден із дослідників, на їхню думку, сакральне постає невід'ємною і вічною властивістю людської свідомості. У сучасній науці поняття сакрального розглядають щонайперше в аксіологічному аспекті. Сакральне пов'язане із загальною системою цінностей, яка існує в межах тієї чи тієї культури. На думку науковців, «сакральне розгортається в свідомості окремої людини та в історії народу як певний код, що утримує в собі вищу суть існування» (Шелюто, 2010). Деякі автори, наприклад, Р. Отто, вважають, що поняття «сакральне» та «священне» є синонімами і завжди пов'язані з «релігійним» (Otto, 1950).³ З погляду психолінгвістики, сакральне постає як відбитий у мові фрагмент соціальної реальності, що виходить за рамки звичного, буденного. Розвиток сучасного мовознавства в антропоцентричному напрямі передбачає вивчення зв'язку мови з мисленням людини, її внутрішнім світом, загальнолюдськими та національно-культурними цінностями. Оскільки сакральне постає основою всієї традиційної культури, дослідження його ролі у формуванні мовної свідомості молоді дозволить вести мову про вплив християнських цінностей на світосприйняття, а також про ступінь «закоріненості» молодого покоління в релігійні традиції народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Термін «мовна свідомість» часто трапляється в сучасних психолінгвістичних дослідженнях (Ф. Бацевич (Бацевич 2009; Бацевич 2007), Н. Бутенко (Бутенко, 1979), О. Гапченко (Гапченко, 2011), Л. Гнатюк (Гнатюк, 2005), Т. Ковалевська (Ковалевська, 2013; Ковалевська, 2001), П. Селігей (Селігей, 2012), Ю. Швець (Швець 2021а; Швець 2021б)). Це поняття виникло в психолінгвістиці (з кінця 1980-х рр.), увібравши розуміння процесів мовлення та його сприйняття, яке пов'язане з психологією. Тим, хто ввів термін, належить розробка й апробація методики і методології психолінгвістичних досліджень мовної свідомості як образу світу.

М. Кочерган розглядає зв'язок предмета з його назвою, що пояснюється семантичними процесами, де задіяні закони асоціації: зближення значень предмета, метафоричні переноси (Кочерган, 2004).

Передумовою вивчення мовної свідомості постає твердження про те, що в мові і в мовленнєвій діяльності відбиті ментальні уявлення мовного колективу. Одиниці мовної свідомості не збігаються з мовними одиницями. Одиницями свідомості вважають концепти, які є результатами інтерпретації певного досвіду. Метод вільного асоціативного експерименту дає змогу виявити глибинну структуру концепту, актуалізовану асоціаціями інформантів. Адже кожен мовець висловлюється по-різному, добирає такі лексеми, які найкраще характеризують, відображають відтінок значення.

«Утворюючи асоціації, людина виявляє своє бачення дійсності крізь призму індивідуальної картини світу», – пише О. Сурмач (Сурмач, 2012).

Мета та завдання статті – вивчення сакрального складника в мовній свідомості студентської молоді, що відкриває шлях для з'ясування того, чи мають функціональне значення у сприйнятті та формуванні картини світу сучасної молоді традиційні елементи сакрального.

У статті спробуємо виконати такі **завдання**: провести вільний асоціативний експеримент, запропонувавши в ролі слів-стимулів власні імена; виокремити антропоніми-стимули, семантика яких традиційно вміщує елементи сакрального (повні форми традиційних православних імен, унесених у «святці»); у семантиці асоціативних полів антропонімів-стимулів виділити частку,

пов'язану із сакральним; залежно від змісту сакрального в асоціативному полі концептів-антропонімів виокремити певні семантичні групи; визначити частотність парадигматичних та синтагматичних реакцій; окреслити ядерну та периферійну зони асоціативних полів тих антропонімів-стимулів, які викликали реакції, пов'язані з поняттям сакрального; детально проаналізувати один з одержаних результатів – той із запропонованих стимулів, реакції на який найчастіше були пов'язані із сакральним.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні застосовано вільний асоціативний експеримент.

З огляду на завдання з'ясувати семантичне наповнення антропонімів у мовній свідомості студентів, а також виділити частку, яку становлять у семантиці власних назв сакральні елементи, розмежувати в цьому наповненні загальне та індивідуальне, ми уклали антропонімичний асоціативний словник (Нестерчук, 2019).

Пропонований словник уміщує асоціації, зібрані анкетним методом. Запропоновано 913 антропонімів-стимулів (550 чоловічих власних імен та їх варіантів та 363 жіночих з варіантами). В експерименті взяли участь 500 реципієнтів віком від 16 до 25 років (студенти різних факультетів луцьких вишів), які народжені переважно у Волинській та Рівненській, частково у Львівській, областях (північно-західний регіон України).

На кожен стимул спочатку подано ті реакції, що виникали в уявленні декількох інформантів (у дужках цифрою позначено їхню кількість у спадному порядку), а потім – одиничні.

Для дослідження проблеми, заявленій у цій роботі, виокремлено частину опрацьованого матеріалу: лише ті антропоніми-стимули семантика яких традиційно вміщує елементи сакрального. Це повні форми православних власних імен, що традиційно входили в так звані «святці»: імена відомих святих, біблійних персонажів, а також історичних осіб, що мають стосунок до християнської релігії та церкви.

Для дослідження відібрано 138 повних традиційних православних імен: 82 чоловічих та 56 жіночих.

Розглянемо особливості формування асоціативного поля антропонімичних концептів за результатами опрацювання даних вільного асоціативного експерименту.

Інформантам було запропоновано письмовий перелік слів-стимулів та надано певні інструкції: «Запишіть швидко, не замислюючись, перше слово, що спаде вам на думку під час реагування на стимул». Кількість реакцій не обмежувалася.

Усього отримано 14488 реакцій. Їх опрацьовано в кількісному та відсотковому співвідношенні. На первинному етапі аналізу були вибудовані асоціативні поля антропонімичних концептів, а також виділені ядро і периферія цих полів.

На підставі аналізу отриманих даних зроблено висновок про те, що асоціативне поле 72 власних імен містить елементи сакрального (52 % від усіх запропонованих антропонімів). Серед слів-стимулів було 82 чоловічих та 56 жіночих імен. Відповідно, у реакціях на 50 стимулів-чоловічих імен виявлено елементи сакрального (60 % від усіх запропонованих). Серед жіночих імен лише 22 викликали реакції, пов'язані з поняттям сакрального, що становить 39 %.

Ядром асоціативного поля запропонованих слів-стимулів стали асоціації, частотність виникнення яких сягала 30 %, на периферії перебувають асоціації, частотність уживання яких становить від 5 до 15 %.

На другому етапі аналізу отримані реакції диференційовано на семантичні групи за кількісним показником. Когнітивна інтерпретація ролі сакрального в зазначених антропонімичних концептах уможливила виділення таких семантичних груп:

- **Бог** (як сакральна персоніфікація Абсолюту): *Богом даний, Богом дана;*

- **Біблія, біблійні сюжети, персонажі та образи**: *Біблія, перший чоловік, перша жінка, перші люди, і Єва, Адам, заборонений плід, рай, яблуко, ребро, Буття, Едем, апостол, герой з Біблії, Біблійний персонаж, учень Павла (Біблія), Хома Невіруючий, Хома Невірний, і Марія, Різдво, Ісус, чоловік Марії, син Якова, притча, і Голіаф, син Ессея, цар Ізраїля, пророк, автор псалмів, псалми, син Ісаака, пізнання добра і зла, хрест, Матір Божа, Богородиця, Пречиста, Йосип, Магдалина, Діва Марія, Діва, Євангелія, євангеліст, учень Христа, і Павло;*

- **церква** (у двох значеннях: як спільнота вірних одного віросповідання, а також як храм, у якому відбувається християнське богослужіння) та все, що пов'язане із цим поняттям: *церква, собор, Софія Київська, Мотронинський монастир,*

церковник, прислужник у церкві, паламар, церковне ім'я, церкву збудувала;

- **релігія** (як особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, а також як сукупність вірувань і віровчень, наявних у суспільстві): *релігія, віра без діл мертва, вірити, вірування, гріх, віруюча, побожна, релігійна, просвітлений, проповідник, християнське ім'я, хрещення Русі, обряд хрестини;*

- **представники духовенства**: *архієпископ, преподобний православної церкви, єпископ, отець, диякон, священник, патріарх, митрополит, батюшка, черниця, монах, монашка, старець, семінарист, Йосип Сліпий;*

- **святі, великомученики, мученики та свята, пов'язані з пам'яттю про них**: *Первозваний, брат Мефодія, Печерський, святий, святий мученик, свята мучениця, свята, Чудотворець, Зміборець, мученик, мучениця, святість, пророцтва.*

На третьому етапі визначено частотність парадигматичних та синтагматичних реакцій: виявилось, що значно переважають парадигматичні реакції, оскільки встановлення асоціативного значення власних назв найчастіше пов'язано з пошуками денотата. Проте можемо також зауважити про наявність кількох синтагматичних реакцій: *Хома Невіруючий, Хома Невірний, Хома просвітлений, Феодосія віруюча, Христіна побожна, Іванна релігійна.*

На наступному етапі аналізу виокремлено антропоніми-стимули, які найчастіше викликали реакцію, пов'язану з поняттям сакрального, тобто в ядерній зоні асоціативного поля цих стимулів частотність таких реакцій була найбільшою (таблиця 1). У таблиці їх представлено в порядку спадання.

Таблиця 1. Антропоніми-стимули, що пов'язані із сакральним

Антропонім-стимул	Кількість отриманих реакцій із сакральною складовою	Частка отриманих реакцій із сакральною складовою, %
Адам	Перший чоловік (89); Єва (32); і Єва (23); Біблія (21); яблуко (15).	Перший чоловік – 36; Єва – 13; і Єва – 9; Біблія – 9; яблуко – 6.
Єва	Перша жінка (43); Адам (34); яблуко (12).	Перша жінка – 30; Адам – 23; яблуко – 8.
Валентин	Святий Валентин (42).	Святий Валентин – 36.
Феодосій	Печерський (26).	Печерський – 32.
Давид	Цар Ізраїлю (20); біблійний персонаж (11); і Голіаф (11).	Цар Ізраїлю – 16; біблійний персонаж – 9; і Голіаф – 9.
Хома	Невірний (19).	Невірний – 16.
Антоній	Печерський (18).	Печерський – 16.
Йосип	І Марія (13); чоловік Марії (10); Біблія (8); біблійний персонаж (8).	І Марія – 9; чоловік Марії – 7; Біблія – 6; біблійний персонаж – 6.
Матвій	апостол (10); євангеліст (8).	апостол – 9; євангеліст – 7.
Марія	Матір Божа (9); Діва (9).	Матір Божа – 6; Діва – 6.
Мотрона	свята (7).	свята – 12.
Богдана	Богом дана (12).	Богом дана – 11.
Павло	апостол (10).	апостол – 7.
Петро	апостол (8).	апостол – 6.

Щоб узагальнити й систематизувати напрямі ідентифікації сакрального елемента в мовній свідомості учасників експерименту, докладніше проаналізуємо один з одержаних результатів – статтю на стимул Адам, яка містить 245 різних реакцій. Серед них найпотужнішу групу

(215 асоціацій) становлять міфологічні персонажі й образи, джерелом яких є Біблія – *перший чоловік – 89, Єва – 32, і Єва – 23, Біблія – 21, яблуко – 15, перша людина – 13, рай – 10, біблійний персонаж – 5, гріх – 2, Буття, Едем, заборонений плід, ребро, чоловік.*

Друга за кількістю група (11 асоціацій) пов'язана з польським поетом Адамом Міцкевичем: *Мицкевич – 8, Польща, польська поезія, поет*.

Одиничні реакції належать до різних семантичних груп: частина – це індивідуально знайомі реципієнтові люди: *брат, кум, мій дідусь, дід по татовій лінії, друг, місцевий ветеринар, однокласник, директор школи, друг*; кілька реакцій – це відомі особи, з якими реципієнт особисто не знайомий: *співак, герой фільму*; маємо також одиничні реакції, пов'язані із сакральним – *релігія, священник, віра*; в асоціативному полі цього антропоніма наявні також і синтагматичні асоціації, які містять оцінку і разом зі стимулом утворюють підрядне словосполучення: *неслухняний, неприємний*. Такі реакції є індивідуальними й, очевидно, стосуються осіб, що мають ім'я Адам. Реакція *адамове яблуко з уточненням (в горлі)* апелює до анатомії, оскільки це варіант назви виступу гортані в чоловіків.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, у мовній свідомості студентської молоді наявний сакральний компонент, оскільки в семантиці асоціативних полів концептів-антропонімів елементи сакрального становлять велику частку – 52%; сакральне найчастіше асоціюється з чоловічими іменами: семантика 50 чоловічих імен із 82 запропонованих містила елементи сакрального, а з 56 запропонованих жіночих імен лише у 22 семантичне наповнення пов'язане із сакральним.

Залежно від того, якого змісту набуває сакральний елемент в асоціативному полі зазначених антропонімічних концептів, виділено такі семантичні групи: *Бог* як сакральна персоніфікація Абсолюту; *Біблія, біблійні сюжети, персонажі та образи; церква* (у двох значеннях: спільнота ві-

рян одного віросповідання; храм, у якому відбувається християнське богослужіння, та все, що пов'язане із цим поняттям); *релігія* як особлива система світогляду та світосприйняття конкретної людини або групи людей, а також як сукупність вірувань і віровчень, наявних у суспільстві; *представники духовенства, святі, великомученики, мученики та свята*, пов'язані з пам'яттю про них; ядро асоціативного поля запропонованих антропонімів-стимулів становлять 20% асоціацій, пов'язаних із сакральним, а периферію – 32%. Тобто найбільше реакцій, пов'язаних із сакральним, виявлено в периферійній зоні асоціативного поля запропонованих стимулів. Виокремлені антропоніми-стимули, що найчастіше викликали реакцію, пов'язану з поняттям сакрального (у ядерній зоні їхнього асоціативного поля частотність таких реакцій була найбільшою), дали підстави висновувати, що найпотужнішу семантичну групу становлять міфологічні персонажі й образи, джерелом яких є Біблія. Установлено, що істотно переважають парадигматичні реакції, адже встановлення асоціативного значення власних назв найчастіше пов'язане з пошуками денотата, хоч спостережено і кілька синтагматичних реакцій.

Зауважимо також, що традиційні елементи сакрального сприяють формуванню картини світу сучасної молоді, адже за результатами експерименту становлять істотну частку в мовній свідомості студентів, що дає підстави стверджувати про високий ступінь «закоріненості» молодого покоління в релігійні традиції народу.

У подальших дослідженнях плануємо продовжити вивчати асоціативне поле реакцій-стимулів студентської молоді на інші слова-антропоніми.

Література

- Бацевич, Ф. (2009). Основи комунікативної лінгвістики. Київ: ВЦ «Академія», 376 с.
- Бацевич, Ф. (2007). Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 205 с.
- Бутенко, Н. (1979). Словник асоціативних норм української мови. Львів: Вища школа, 118 с.
- Гапченко, О. (2011). Мовна свідомість людини як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, № 22, С. 31-34. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2011_22_12
- Гнатюк, Л. (2005). Мовна свідомість у сучасній лінгвістичній парадигмі. *Українське мовознавство*, Вип. 34, С. 3-8.
- Дюркгайм, Е. (2002). Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії. Київ: Юніверс, 2002, 424 с.
- Ковалевська, Т. (2013). Прикладні аспекти укладання асоціативних словників. *Українська і слов'янська тлумачна і перекладна лексикографія*. 2013, С. 140-146.
- Ковалевська, Т. (2001). Семантика онімних асоціатів у рекламному дискурсі. *Записки з ономастики*, 2001, Вип. 5, С. 3-11.
- Кочерган, М. (2004). Зіставне мовознавство: проблема мовних картин світу. *Мовознавство*, № 5-6, С. 7-22.
- Нестерчук, О. (2019). Асоціативний словник власних особових імен. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019, 200 с.
- Селігей, П. (2012). Мовна свідомість - шанобливе ставлення до мови. *Дивослово*, № 7, С. 40-44.
- Сурмач, О. (2012). Асоціативний експеримент та вербальні асоціації у психолінгвістичних дослідженнях. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна*, Вип. 29, С. 22-24.
- Швець, Ю. (2021a). Динаміка густативів на матеріалі твору «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького. *Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки та перспективи: зб. матер. І Міжнар. Конгресу, Одеса*, С. 121-125.
- Швець, Ю. (2021b). Дослідження кодів української густаторної лексики методом вільного асоціативного експерименту. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 44, т. 3, С. 146-154.
- Шелюто, В. (2010). Проблема сакрального як світоглядна проблема. *Наука. Релігія. Суспільство*, 2010, № 4, С. 91-94.
- Otto, R. (1950). *The idea of the holy*. Oxford and New York: Oxford University Press. 1950. <http://faculty.trinity.edu/mbrown/whatisreligion/PDF%20readings/Otto-Idea%20of%20the%20Holy-cmb%20highlights.pdf>

References

- Batsevych, F. (2009). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky: pidruchnyk* [Basics of communicative linguistics]. Kyiv: VTs «Akademiiia», 376 s.
- Batsevych, F. (2007). *Slovnnyk terminiv mizhkulturnoi komunikatsii* [Dictionary of terms of intercultural communication]. Kyiv: Dovira, 205 s.
- Butenko, N. *Slovnnyk asotsiatyvnykh norm ukrainskoi movy* [Dictionary of associative norms of the Ukrainian language]. Lviv: Vyshcha shkola, 1979, 118 s.
- Gapchenko, O. (2011). *Movna svidomist liudyny yak obiekt linhvistychnykh doslidzhen*. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka: Literaturoznnavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka*, № 22, S. 31-34. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2011_22_12
- Hnatiuk, L. (2005). *Movna svidomist u suchasni linhvistychnii paradyhmi* [Linguistic consciousness in the modern linguistic paradigm]. *Ukrainske movoznavstvo*. Kyiv, Vyp. 34, С. 3-8.
- Diurkhaim, E. (2002). *Pervisni formy relihiinoho zhyttia: Totemna systema v Avstralii* [Primitive Forms of Religious Life: The Totem System in Australia]. Kyiv: Yunivers, 2002, 424 s.
- Kovalevska, T. (2013). *Prykladni aspekty ukladannia asotsiatyvnykh slovnnykiv* [Applied aspects of compiling associative dictionaries]. *Ukrainska i slovianska tлумачna i perekladna leksykohrafiia*, S. 140-146.
- Kovalevska, T. (2001). *Semantyka onimnykh asotsiativ u reklamnomu dyskursi* [Semantics of anonymous associates in advertising discourse]. *Zapysky z onomastyky*, Vyp. 5, S. 3-11.
- Kocherhan, M. (2004). *Zistavne movoznavstvo: problema movnykh kartyn svitu* [Comparative linguistics: the problem of language pictures of the world]. *Movoznavstvo*, № 5-6, S. 7-22.
- Nesterchuk, O. (2019). *Asotsiatyvnyi slovnnyk vlasnykh osobovykh imen* [Associative dictionary of proper personal names]. Lutsk: PP Ivaniuk V. P., 200 s.
- Selihei, P. (2012). *Movna svidomist - shanoblyve stavlennia do movy* [Linguistic consciousness is a respectful attitude to language]. *Dyvoslovo*, № 7, S. 40-44.

- Surmach, O. (2012). Asotsiatyvnyi eksperement ta verbalni asotsiatsii u psyholingvistychnykh doslidzhenniakh [Associative experiment and verbal associations in psycholinguistic research]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser. Filolohichna*. Vyp. 29, S. 22-24.
- Shvets, Yu. (2021a). Dynamika hustatyviv na materiali tvoriv «Kaidasheva simia» I. Nechuia-Levytskoho [The dynamics of gustatives based on the material of the work "The Kaidash Family" by I. Nechuy-Levytskyi]. *Prykladna lingvistyka na Pivdni Ukrainy: zdobutky ta perspektyvy: zb. mater. I Mizhnar. konhresu*. Odesa, S. 121-125.
- Shvets, Yu. (2021b). Doslidzhennia kodiv ukrainskoi hustatornoi leksyky metodom vilnoho asotsiatyvnoho eksperymentu [Study of codes of Ukrainian gustatory vocabulary by the method of free associative experiment]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, Vyp. 44, t. 3, S. 146-154.
- Sheliuto, V. (2010). Problema sakralnoho yak svitohliadna problema [The problem of the sacred as a worldview problem]. *Science. Religion. Society*, 4, S. 91-94.
- Otto, R. (1950). *The idea of the holy*. Oxford and New York: Oxford University Press.
<http://faculty.trinity.edu/mbrown/whatisreligion/PDF%20readings/Otto-Idea%20of%20the%20Holy-cmb%20highlights.pdf>

Автори

Людмила Жванія, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної та української філології
zhvania@ukr.net
<https://doi.org/0000-0003-1864-2119>

Раїса Христіанінова, доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри української мови
khrystianinova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0045-1026>

Оксана Нестерчук, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії та культури української мови
nester-oks@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2676-7966>

Authors

Liudmyla Zhvaniia, Associate Professor, Candidate of
Philological Sciences, Department of Foreign and
Ukrainian Philology
zhvania@ukr.net
<https://doi.org/0000-0003-1864-2119>

Raisa Khrystianinova, Doctor of Philological Science,
Professor, Head & Professor of the Department of the
Ukrainian Language
khrystianinova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0045-1026>

Oksana Nesterchuk, Associate Professor, Candidate of
Philological Sciences, Department of History and Culture
of the Ukrainian Language
nester-oks@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2676-7966>

Конфлікт інтересів

Автори засвідчують про відсутність конфлікту
інтересів

Conflict of Interests

The authors declare that they have no conflict of interest